رابطهٔ بین انگیزهٔ پیشرفت، هوش هیجانی و اضطراب کلاس زبان خارجی دانشجویان زبان فرانسه دانشگاه فردوسی مشهد

محمدرضا فارسیان[1*]، ناهید رضائی[2] سامیه پناهنده[3]

۱. استادیار زبان و ادبیات فرانسه، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۲. دانشجوی دکتری زبان، ادبیات عمومی و تطبیقی، دانشگاه پاریس ۳ (سوربون نوول)، فرانسه
۳. دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی ، تهران، ایران

دریافت: ۹۲/۹/۷ پذیرش: ۹۳/۲/۲٤

دوماهنامهٔ جستارهای زبانی
د٦ ، ش٤ (پیاپی ۲۵)، مهر و آبان ۱۳۹٤، صص۱۸۳-۲۰۰

چکیده

اضطراب در کلاس زبان خارجی یکی از متغیرهایی است که تأثیر بسزایی در یادگیری زبان دارد و به همین دلیل همواره مورد توجه پژوهشگران در حوزهٔ آموزش زبان بوده است. در این پژوهش، رابطهٔ انگیزهٔ پیشرفت، هوش هیجانی و اضطراب در کلاس زبان فرانسهٔ دانشجویان و رابطهٔ این متغیرها با سن و جنس آن‌ها را بررسی می‌کنیم. برای این کار، پرسش‌نامه‌های انگیزهٔ پیشرفت هرمنس، هوش هیجانی بار-آن، اضطراب در کلاس زبان خارجی هورویتز و سنجش اضطراب صفت و حالت اشپیلبرگر را به ۸۷ دانشجوی زبان ارائه کردیم. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون استفاده نمودیم. یافته‌های پژوهش نشان‌دهندهٔ وجود رابطهٔ معکوس معنی‌دار بین اضطراب در کلاس زبان خارجی با انگیزهٔ پیشرفت (p= -0/001) و اضطراب در کلاس زبان خارجی و هوش هیجانی (p= - 0/007) است. درپایان، با تحلیل نتایج مطالعه می‌توانیم بگوییم که سطح هوش هیجانی بالاتر با کاهش میزان اضطراب در کلاس زبان و انگیزهٔ پیشرفت بیشتر با کاهش سطح اضطراب کلاس زبان همراه است.

واژگان کلیدی: آموزش زبان، انگیزهٔ پیشرفت، هوش هیجانی، اضطراب، کلاس زبان فرانسه.

* نویسندهٔ مسئول مقاله: E-mail: farsian@um.ac.ir

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

۱. مقدمه

اضطراب به‌منزلهٔ بخشی از زندگی هر انسان، در همهٔ جوامع، یک پاسخ مناسب و سازگار تلقی می‌شود. فقدان اضطراب یا اضطراب بیمارگونه ممکن است ما را با مشکلات و خطرات زیادی مواجه کند. اضطراب درحد متعادل و سازنده ما را وادار می‌کند که برای انجام امور خود، به‌موقع و مناسب بکوشیم و به این ترتیب، زندگی خود را بادوام‌تر و بارورتر کنیم (ابوالقاسمی و دیگران، ۱۳۷۵: ٦٢).

اضطراب‌ها گاهی به‌طور ناگهانی و زمانی به‌صورت تدریجی ظاهر می‌شوند. برخی اضطراب‌ها به‌هنجار و دارای تأثیر مثبت و برخی اضطراب‌ها نابه‌هنجار و دارای تأثیر منفی در روند پیشرفت دانشجویان هستند (همان، ٦٤). یکی از انواع اضطراب، اضطراب مختص به آموزش زبان دوم یا زبان غیرمادری است. اضطراب در یادگیری و به‌کارگیری زبان خارجی یکی از مهم‌ترین متغیرهای شخصی است که تأثیر به‌سزایی بر یادگیری زبان‌های خارجی دارد؛ ازاین‌رو، پژوهشگران در حوزهٔ آموزش زبان خارجی، همواره به این متغیر توجه کرده‌اند. تاکنون، پژوهشگران زیادی اضطراب را از عواملی دانستند که تأثیر منفی بر عملکرد زبانی دارد (غفارثمر و شیرازی‌زاده، ۱۳۹۰: ۲) براساس برخی پژوهش‌ها، یادگیری زبان دوم فرآیندی پیچیده است. یادگیرنده با مجموعه‌ای از اطلاعات تازه مواجه می‌شود؛ به‌ویژه درمورد زبان‌هایی که با زبان مادری وی ازلحاظ ساختار، واژگان و ... تمایزهای بیشتری دارند. اضطراب زبان دوم به احساس تنش و بیم در موقعیت‌های زبان دوم، شامل حرف زدن، گوش دادن و یادگیری مربوط می‌شود (Gardner, 1994: 285).

رابطهٔ بین اضطراب در زبان دوم و متغیرهای مرتبط با پیشرفت در یادگیری زبان معمولاً منفی بوده است. این متغیر موجب رفتارهای اجتنابی، مانند غیبت از کلاس درس و به‌تعویق انداختن تکلیف، می‌شود. افراد مضطرب اگرچه درمقایسه با دانش‌آموزان کم‌اضطراب مطالعهٔ بیشتری دارند، به زمان بیشتری برای یادگیری و یادآوری کلمات نیاز دارند و با احتمال کمتری برای جواب دادن در کلاس داوطلب می‌شوند (عبدالله‌زاده و پاپی، ۱۳۸۸: ۱۹٦).

همانطور که می‌دانیم، یکی از اصلی‌ترین مشکلات معلمان زبان، اضطراب دانشجویان و بی‌میلی آن‌ها به برقراری ارتباط و اجتناب از مکالمهٔ شفاهی در کلاس درس است؛ به‌طوری که اگر منشأ این معضل مشخص شود، استادان می‌توانند برای کمک به دانشجویان مضطرب،

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

تصمیمات بهتری بگیرند. سؤالات اصلی ما در این پژوهش عبارت‌اند از:

- آیا انگیزهٔ پیشرفت با اضطراب در کلاس زبان خارجی رابطهٔ معنی‌داری دارد؟
- آیا هوش هیجانی با اضطراب در کلاس زبان خارجی رابطهٔ معنی‌داری دارد؟

برای پاسخ به سؤالات بالا، به‌شیوهٔ نمونه‌گیری دردسترس، ٨٧ دانشجوی زبان و ادبیات فرانسه در مقطع کارشناسی دانشگاه فردوسی مشهد را انتخاب کردیم تا به پرسش‌نامه‌های انگیزهٔ پیشرفت هرمنس، هوش هیجانی بار-آن، اضطراب در کلاس زبان خارجی هورویتز و سنجش اضطراب صفت و حالت اشپیلبرگر پاسخ دهند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون استفاده کردیم.

٢. پیشینهٔ پژوهش

پژوهشگران همواره کوشیده‌اند در حوزهٔ فراگیری زبان دوم عواملی را تبیین کنند که به موفقیت افراد در یادگیری زبان دوم منجر می‌شوند. آن‌ها متغیرهای فراوانی، ازقبیل انگیزهٔ پیشرفت، عزت نفس، هوش هیجانی و اضطراب زبان خارجی را در ایجاد شرایط متفاوت برای دانشجویان در فرآیند یادگیری زبان دوم مؤثر دانسته‌اند (کیانی و دیگران، ١٣٩٠: ١٢٨).

در دهه‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی درمورد عوامل مؤثر بر یادگیری زبان خارجی انجام شده است. در برخی از این پژوهش‌ها، بر عامل‌های شناختی، ازقبیل هوش تأکید شده و هوش و مهارت‌های شناختی از عوامل اصلی موفقیت یا شکست افراد در یادگیری زبان خارجی به‌شمار می‌روند (نیسی و یمینی، ١٣٨٨: ١٥٩).

راین[١] به اهمیت عوامل شخصیتی- روانی، مانند اضطراب و انگیزهٔ پیشرفت در یادگیری زبان خارجی، تأکید می‌کند (Ryan, 2007: 1140). انگیزهٔ پیشرفت[٢] که یکی از مهم‌ترین انگیزه‌ها یا نیازهای اکتسابی هر فردی است، برای نخستین‌بار ازسوی موری[٣] مطرح شد. انگیزهٔ پیشرفت عبارت است از گرایش فرد برای گذر از موانع، تلاش برای دستیابی به گونه‌ای برتری و حفظ معیارهای سطح بالا. کسانی که انگیزهٔ پیشرفت بالا دارند، می‌خواهند کامل شوند و کارکرد خود را بهبود بخشند (بیابانگرد، ١٣٨٤: ١٣٨). در دیدگاه اسلاوین[٤]، انگیزهٔ پیشرفت مهم‌ترین انگیزش نزد روان‌شناسان پرورشی است (Slavin, 1983: 25). گاردنر و لمبرت[٥] معتقدند که موفقیت در

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

زبان با انگیزش فرد مرتبط است و انگیزش به‌نوبهٔ خود از نگرش‌های فرد تأثیر می‌گیرد (Gardner & Lambert, 1972: 220).

گاردنر و اسمیث[6] اثرهای استعداد، نگرش و انگیزش بر موفقیت در زبان فرانسهٔ دانشجویان را نیز بررسی کردند. نتایج مطالعهٔ آن‌ها نشان داد که ازبین متغیرهای نام‌برده‌شده، انگیزش بیشترین همبستگی را با موفقیت دانشجویان در یادگیری زبان فرانسه داشته است (Gardner & Smythe, 1981: 512).

اضطراب کلاس زبان خارجی[7] را باید به‌گونه‌ای متفاوت با انواع دیگر اضطراب درنظر بگیریم؛ زیرا علاوه‌بر اینکه به یک موقعیت خاص مربوط است، به‌واسطهٔ مشخصه‌های بی‌نظیری از یادگیری زبان در کلاس متمایز می‌شود. هورویتز، هورویتز و کوپ[8] اشاره می‌کنند که اضطراب زبان خارجی نباید به‌عنوان ترس‌های انتقال‌یافته به یادگیری زبان خارجی تلقی شود؛ بلکه ترکیبی واضح از ادراکات خود، اعتقادات، احساسات و رفتارهای مربوط به کلاس یادگیری زبان خارجی است که از منحصربه‌فرد بودن فرآیند یادگیری زبان ناشی می‌شود و باید درنظر گرفته شود (Horwitz, 1986: 125). اگرچه برخی پژوهشگران یادگیری زبان دوم، مانند پیمسلار، لودوینگ و اندرو[9] (Pimsleur, 1962: 162)، رابطه‌ای بین اضطراب در کلاس زبان و یادگیری آن زبان نیافتند، بیشتر پژوهشگران رابطهٔ منفی بین این عوامل را نشان دادند. کاستین[10] در پژوهش خود، نشان داد که نمره‌ها در درس زبان فرانسه با اضطراب کلاس زبان رابطهٔ منفی داشتند (Chastain, 1975: 159).

هوش هیجانی[11] عبارت از توانایی ناظر بر ظرفیت ادراک، ابراز، شناخت، کاربرد و کنترل هیجانات در خود و دیگران است (Salovey & Mayer, 1990: 185). اولین‌بار، بار-آن[12] واژهٔ ضریب هوش هیجانی را دربرابر ضریب هوشی مطرح کرد. او هوش هیجانی را مجموعه‌ای از توانایی‌های اجتماعی و هیجانی انسان می‌دانست که به شخص در حل مشکلات روزمره و تعامل با دیگران کمک می‌کند. بار-آن هوش هیجانی را این‌گونه تعریف می‌کند: «مجموعه‌ای از توانایی‌ها، قابلیت‌ها و مهارت‌های غیرشناختی که بر توانایی شخص در کنار آمدن با مشکلات و فشارهای محیطی تأثیر می‌گذارد» (فاطمی و دیگران، ۱۳۸۹: ۴۳- ۴۵). هوش هیجانی ازنظر او شامل پنج بخش کلی از مهارت‌ها و قابلیت‌ها می‌شود که عبارت‌اند از: ضریب هیجانی درون‌فردی، ضریب هیجانی میان‌فردی، ضریب هیجانی سازگاری، ضریب هیجانی کنترل

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

استرس و ضریب هیجانی حالت عمومی (همان، ١٢).

ازدیدگاه سالوی و میر[١٣]، هوش هیجانی به «توانایی کنترل احساسات و عواطف خود و دیگران، تفکیک این احساسات و سمت‌وسو بخشیدن به رفتار و تفکر شخصی براساس این اطلاعات» اطلاق می‌شود (کیانی و دیگران، ١٣٩٠: ١٢٦).

ازدیدگاه گلمن[١٤]، هوش هیجانی دارای قابلیت‌های زیر است: «پافشاری درصورت ناکامی، برانگیختن انگیزه در خود، کنترل غرایز و به‌تأخیر انداختن حس رضایت، تنظیم حالات شخصی و ممانعت از اینکه رنج و ناراحتی جلوی توانایی‌هایی مانند فکر کردن، اصرار ورزیدن و امید داشتن را بگیرد» (Goleman, 1995: 15).

بسیاری از پژوهشگران به اهمیت هوش هیجانی در کسب موفقیت‌های اجتماعی و فردی و امکان افزایش آن با تمرین و آگاهی توجه کرده‌اند. آنان معتقدند که می‌توان هوش هیجانی را با استفاده از کلاس‌های زبان ارتقا داد. در کلاس‌های زبان که افراد باید با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و تعامل داشته باشند و از طرف دیگر گاهی تحت فشار و استرس قرار دارند، به‌نظر می‌رسد که برخورداری از هوش هیجانی اهمیت بیشتری می‌یابد (کیانی و دیگران، ١٣٩٠: ١٢٥).

همچنین، با استفاده از هوش هیجانی می‌توان از عوارض ناشی از فشارها جلوگیری کرد. افراد دارای هوش هیجانی بالاتر احساسات و تمایلات خود را بیشتر ابراز می‌کنند و درنتیجه شبکهٔ اجتماعی وسیع‌تر و حمایت اجتماعی بیشتری برای خود فراهم می‌آورند. بل[١٥] در پژوهش خود نشان داده است که هوش هیجانی تبدیل‌کنندهٔ رابطهٔ فشار روانی به سلامت روانی است (Bell, 1998: 1179).

بوساکو و همکاران[١٦] نتیجه گرفتند که هوش هیجانی یک متغیر لازم برای پایین آوردن سطح اضطراب و ناامیدی و بالا بردن سطح اعتماد و شجاعت می‌شود (Boussiakou, 2008: 20). در پژوهش آن‌ها، افراد بدبین نمرهٔ هوش هیجانی پایین‌تری به‌دست آوردند (نوریان و دیگران، ١٣٩٠: ٤٧٣).

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

۳. روش پژوهش

۳-۱. جامعه و نمونه‌گیری

جمعیت مورد مطالعه، دانشجویان مقطع کارشناسی زبان و ادبیات فرانسهٔ دانشگاه فردوسی در سال تحصیلی ۱۳۹۰- ۱۳۹۱ هستند که از آن میان، ۱٤۰ دانشجو از همهٔ ورودی‌ها انتخاب شدند. در مرحلهٔ اول، پس از اینکه آزمودنی‌ها به پرسش‌نامهٔ اضطراب صفت و حالت اشپیلبرگر پاسخ دادند، مشخص شد که عده‌ای صرف‌نظر از اضطراب کلاس زبان، دارای ویژگی‌های اضطرابی هستند؛ به همین دلیل، در این مرحله عده‌ای از آزمودنی‌ها حذف شدند و درمجموع ۸۷ نفر از این میان به پرسش‌نامه‌های بعدی پاسخ دادند.

۳-۲. ابزارهای اندازه‌گیری

در این پژوهش، از پنج پرسش‌نامهٔ اطلاعات جمعیت‌شناختی، انگیزهٔ پیشرفت هرمنس، هوش هیجانی بار-آن، اضطراب کلاس زبان خارجی هورویتز و اضطراب صفت و حالت اشپیلبرگر استفاده کردیم که درادامه شرح می‌دهیم.

۳-۲-۱. پرسش‌نامهٔ اطلاعات جمعیت‌شناختی

این پرسش‌نامه که توسط پژوهشگر ساخته شده است، اطلاعاتی همچون سن، جنسیت، سال ورود، تعداد فرزندان، ترتیب تولد و میزان تحصیلات پدر و مادر را دربر می‌گیرد.

۳-۲-۲. پرسش‌نامهٔ انگیزهٔ پیشرفت هرمنس

هرمنس[۱۷] مقیاس اولیه را شامل ۹۲ ماده تهیه کرد و پس از تحلیل خوشه‌ای، به‌صورت ۲۹ جملهٔ ناقص و تکمیل‌کردنی درآورد (Hermans, 1970: 355). او برای برآورد روایی آزمون، روش اعتبار محتوا را به‌کار برد که بنیان آن بر پژوهش‌های پیشین دربارهٔ انگیزهٔ پیشرفت است. او همچنین ضریب همبستگی دو پرسش را با رفتارهای پیشرفت‌گرا برآورد کرد که نشان‌دهندهٔ روایی بالای آزمون (r =۰/۸۸) بود. برای برآورد پایایی نیز دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی پس از گذشت سه هفته به‌کار رفت که پایایی به‌ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۵ به‌دست آمد

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

(حیدرعلی و عسگری، ۱۳۷۹: ۱۵).

۳-۲-۳. پرسش‌نامهٔ هوش هیجانی بار-آن

این سیاههٔ خودگزارشی که توسط بار-آن تدوین شده، دارای ۱۱۷ سؤال و ۱۵ مقیاس است و پنج مؤلفهٔ مهارت‌های «درون‌فردی» (دربرگیرندهٔ خرده‌مؤلفه‌های احترام به خود، خودآگاهی هیجانی، جرئت‌ورزی، استقلال و خودشکوفایی)، مهارت‌های «بین‌فردی» (دربرگیرندهٔ خرده‌مؤلفه‌های همدلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و روابط بین‌فردی)، «مدیریت تنش» (دربرگیرندهٔ خرده‌مؤلفه‌های تحمل تنش و مهار تکانه)، «سازگاری» (دربرگیرندهٔ خرده‌مؤلفه‌های واقعیت‌آزمایی، انعطاف‌پذیری و حل مسئله) و «خلق کلی» (دربرگیرندهٔ خرده‌مؤلفه‌های خوش‌بینی و شادمانی) را دربر می‌گیرد (Bar-On, 2006: 15). در مطالعهٔ حاضر، از نسخهٔ هنجاریابی‌شده سموعی (سموعی، ۱۳۸۲: ۱۵) دربین دانشجویان خوابگاهی استفاده کردیم و ازطریق تحلیل عاملی، مناسب بودن سؤال‌ها را بررسی نمودیم. درنهایت، پس از حذف سؤالات نامناسب، ۹۰ سؤال باقی ماند. ضریب همسانی درونی سؤالات، با بهره‌گیری از آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۳ و از طریق دونیمه کردن ۰/۹۸ بود. در پژوهش حاضر، اعتبار آزمون ازطریق آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷٤ به‌دست آمد (خدایاری فرد و دیگران، ۱۳۹۰: ۳٦۰). امتیاز بیشتر در این آزمون نشان‌دهندهٔ موفقیت فرد در مقیاس مورد نظر یا در کل آزمون و برعکس است.

۳-۲-۴. پرسش‌نامهٔ اضطراب در کلاس زبان خارجی هورویتز[۱۸]

این مقیاس که توسط هورویتز و همکاران (۱۹۸٦) طراحی و توسط پژوهشگران ترجمه شده، دارای ۳۳ ماده است. همهٔ ماده‌ها براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از «کاملاً موافقم» تا «کاملاً مخالفم» جواب داده می‌شوند. نمره‌های بالا در این مقیاس نشان‌دهندهٔ سطح بالای اضطراب است. متسودا و گوبل[۱۹] ضریب پایایی این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۸ محاسبه کردند (Matsuda & Gobel, 2001: 240). در پژوهش حاضر، به‌منظور تعیین اعتبار این مقیاس، نمرهٔ آن با نمرهٔ به‌دست‌آمده از امتحان زبان دانشجویان همبسته شد. ضریب اعتبار برابر ۰/٤٥- محاسبه شد که در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است. ضریب پایایی آن نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۹ محاسبه شد.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

۵-۲-۳. پرسش‌نامهٔ اضطراب صفت و حالت اشپیلبرگر (STAI)

این پرسش‌نامه را اشپیلبرگر (۱۹۸۳) تهیه کرده است. بخش صفت ۲۰ ماده دارد که با استفاده از مقیاس لیکرت با دامنه‌ای از ۱ (تقریباً هرگز) تا ٤ (تقریباً همیشه) و بخش حالت آن نیز با ۲۰ ماده و دامنه‌ای از ۱ (خیلی کم) تا ٤ (خیلی زیاد) نمره‌گذاری می‌شود. درمجموع، در هر بخش، نمره‌ای بین ۲۰ تا ۸۰ برای هر فرد ثبت می‌شود. نمرهٔ آزمودنی در هر بخش، بین ۲۰ تا ۸۰ است. پایایی این ابزار توسط اشپیلبرگر، گورسوچ[۲۰]، لوشن[۲۱]، واگ[۲۲] و جاکبس[۲۳] ۰/۸٦ گزارش شد. در ایران، پناهی شهری (۱۳۷۲) این ابزار را هنجاریابی کرد و برای دانشجویان دختر در بخش صفت پایایی برابر ۰/۹۰ و در بخش حالت ۰/۹۱ گزارش شد. در این مطالعه، آلفای کرونباخ در بخش صفت پایایی برابر ۰/۸۳ و در بخش حالت ۰/۷۹ به‌دست آمد.

۳-۳. روش اجرای پژوهش

پس از بررسی‌های اولیه و انتخاب جامعهٔ آماری پژوهش، در ساعاتی غیر از ساعات درس موردنظر که هدف ما بررسی میزان اضطراب در آن بود، به دانشجویان همهٔ ورودی‌ها دو پرسش‌نامهٔ جمعیت‌شناسی و اضطراب صفت و حالت اشپیلبرگر را به‌طور تصادفی طی ۸ مرحله مراجعهٔ حضوری دادیم. پس از استخراج نمرات، تعدادی از دانشجویان که دارای اضطراب بالایی در پرسش‌نامهٔ اضطراب آشکار و پنهان بودند، از نمونهٔ موردنظر حذف شدند و از آن میان، ۸۷ نفر برای مرحلهٔ بعدی انتخاب شدند. در مراجعهٔ بعدی، دو پرسش‌نامهٔ انگیزهٔ پیشرفت هرمنس و اضطراب در کلاس زبان خارجی هورویتز را به دانشجویان ارائه کردیم. همچنین، در مراجعهٔ دوم، پس از مشخص شدن جامعهٔ نمونه، با استقرار در انتهای کلاس، مشاهدات حضوری را نیز درمورد میزان اضطراب دانشجویان گزارش نمودیم. پس از مراجعه به هشت کلاس مورد نظر، مرحلهٔ دوم نیز به پایان رسید. به‌دلیل طولانی شدن وقت پاسخگویی هم‌زمان به سه پرسش‌نامه و گرفته شدن وقت کلاس‌ها، برای آزمودن هوش هیجانی، ناگزیر مرحلهٔ سوم مراجعه را آغاز کردیم. برای تحلیل داده‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده نمودیم.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

۴. یافته‌های پژوهش

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، نخست میانگین و انحراف استاندارد هریک از سه متغیر پژوهش، یعنی انگیزهٔ پیشرفت، هوش هیجانی و اضطراب کلاس زبان خارجی (فرانسه) را برآورد کردیم که نتایج آن را در جدول ۱ آورده‌ایم.

جدول ۱ میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های به‌دست‌آمدهٔ مربوط به متغیرهای اضطراب کلاس زبان خارجی، انگیزهٔ پیشرفت و هوش هیجانی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
اضطراب کلاس زبان خارجی	۹۳/۲۵	۲۳/۵۵	٤۲	١٤٤
انگیزهٔ پیشرفت	۸٦/٤٤	۷/۲۳	٦۰	۱۰۲
هوش هیجانی	۳۲۳/۵۹	۳٤/۵۳	۲۰۷	٤۰٤

در جدول بالا، می‌بینیم که میانگین اضطراب کلاس زبان خارجی ۹۳/۲۵ است و این نشان می‌دهد که میزان اضطراب دانشجویان متوسط روبه‌بالا است. میانگین نمرات انگیزهٔ پیشرفت آن‌ها نیز ۸٦/٤٤ است. همان‌طور که می‌دانیم، این میزان براساس نمرات آزمون هرمنس که بین ۲۹ تا ۱۱٦ است، تقریباً از متوسط گذشته و روبه‌بالا است که این بیانگر انگیزهٔ پیشرفت بالای دانشجویان است. متغیر هوش هیجانی دارای میانگینی برابر با ۳۲۳/۵۹ است که نشان می‌دهد دانشجویان با توجه به نمرات آزمون هوش هیجانی بار-آن که در بازه‌ای بین ۹۰ تا ٤۵۰ قرار می‌گیرد، دارای هوش هیجانی متوسط هستند.

۵. یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش

برای بررسی رابطهٔ بین انگیزهٔ پیشرفت، هوش هیجانی و اضطراب کلاس زبان خارجی (فرانسه)، از ضریب همبستگی سادهٔ پیرسون استفاده کردیم. نتایج این تحلیل را در جدول ۲ نشان داده‌ایم.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

جدول ۲ نتایج ضریب همبستگی پیرسون، اضطراب کلاس زبان خارجی، انگیزهٔ پیشرفت و هوش هیجانی

متغیرها	اضطراب کلاس زبان خارجی	انگیزهٔ پیشرفت	هوش هیجانی
اضطراب کلاس زبان خارجی	۱		
انگیزهٔ پیشرفت	-۰/۰۰۱ **	۱	
هوش هیجانی	-۰/۰۰۷ **	۰/۰۰۲ **	۱

$^{*}p<0/05$, $^{**}p<0/01$

جدول ۲ نشان می‌دهد که متغیر اضطراب در کلاس زبان خارجی با انگیزهٔ پیشرفت همبستگی معکوس بسیار معنی‌داری دارد؛ یعنی هرچه انگیزهٔ پیشرفت بیشتر باشد، سطح اضطراب کاهش می‌یابد و بالعکس. متغیر هوش هیجانی نیز با اضطراب کلاس زبان همبستگی معکوس معنی‌داری دارد؛ یعنی هرچه هوش هیجانی بیشتر شود، اضطراب کمتر می‌شود و بالعکس. همچنین، انگیزهٔ پیشرفت و هوش هیجانی با هم همبستگی معنی‌داری دارند؛ به این صورت که هرچه انگیزهٔ پیشرفت بیشتر شود، به همان نسبت سطح هوش هیجانی بیشتر می‌شود.

۶. نتیجه‌گیری

اضطراب در کلاس زبان خارجی همواره یکی از موضوعات مورد بحث مدرسان و دانشجویان بوده است؛ ازاین‌رو، پژوهش‌های بسیاری در این زمینه با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر کاهش اضطراب و ازبین بردن آن‌ها انجام شده است.

این پژوهش را به‌منظور بررسی رابطهٔ هوش هیجانی و انگیزهٔ پیشرفت با اضطراب کلاس زبان خارجی انجام دادیم. نتایج این پژوهش نشان داد که ارتباط منفی معنی‌داری میان انگیزهٔ پیشرفت و اضطراب کلاس زبان خارجی وجود دارد. همچنین، میان هوش هیجانی و اضطراب

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

کلاس زبان خارجی ارتباط منفی معنی‌داری وجود دارد.

برای تبیین این نتیجه‌ها می‌توانیم بگوییم که برخی افراد مضطرب ممکن است باوجود داشتن توانایی برای انجام کار، به‌دلیل این ویژگی برای انجام کار خود تلاش لازم نکنند. این یافته‌ها با یافته‌های سیتو و سمیمی (Saito & Samimy, 1996: 245)، ابورابیا (Abu-Rabia, 2004: 715) و میلس، پاجارس و هیرون (Mills, 2006: 230) مطابقت دارند. دانشجویانی که انگیزهٔ پیشرفت بالایی دارند، به‌دلیل داشتن انتظارات زیاد از خود و همچنین تلاش بسیار برای تحقق اهداف، بر مشکلات فراروی خود، ازجمله اضطراب، غلبه می‌کنند. در این رابطه می‌توانیم به نتایج پژوهش ویگفیلد و همکاران (Wigfield, 2002: 100)، پاسکووا (کیانی و دیگران، ١٤٠: ١٣٩٠) و پکران و همکاران (Pekrun, 2011: 40) اشاره کنیم که نشان می‌دهند افرادی که انگیزهٔ پیشرفت بالاتری دارند، در موقعیت‌های امتحانی، سطح اضطراب کمتری خواهند داشت.

یافته‌های پژوهشی پکران[٢٤] (Pekrun, 2011: 45) نشان می‌دهند که انگیزش پیشرفت با یادگیری و بروز افکار و هیجانات منفی چون استرس و اضطراب که به افت عملکرد منجر می‌شود، رابطه دارد؛ بنابراین، افرادی که از انگیزش و میل به پیشرفت بالایی برخوردارند، در همهٔ حوزه‌ها، به‌ویژه درزمینهٔ تحصیل، پشتکار و تلاش بالایی خواهند داشت و در مواجهه با مسائل پیش‌بینی‌نشده به‌جای اینکه تحت تأثیر هیجانات و افکار منفی قرار گیرند، راهکارهایی هرچه بهتر به‌کار می‌برند (غفاری و ارفع بلوچی، ١٣٩٠: ١٢٩).

از آنجا که هوش هیجانی شکلی از هوش اجتماعی است و طبق تحقیقات اگر فرد ازلحاظ هیجانی توانمند باشد بهتر می‌تواند با چالش‌های زندگی مواجه شود و سلامت روانی بهتری خواهد داشت، افراد دارای هوش هیجانی بالا بر مشکلاتی ازجمله اضطراب غلبه خواهند کرد.

تعداد زیاد پرسش‌نامه‌های به‌کاررفته، تعداد زیاد سؤالات آزمون هوش هیجانی، محدودیت زمانی، همکاری نکردن برخی از دانشجویان برای پاسخگویی به‌دلیل طولانی بودن وقت آزمون‌ها، حجم کم دانشجویان پسر و وقت‌گیر بودن آن برای پژوهشگر به‌دلیل تعداد زیاد مراجعات حضوری، ازجمله محدودیت‌های پژوهش حاضر بودند.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش، به استادان زبان خارجی توصیه می‌کنیم که با توجه به اضطراب‌زا بودن فضای آموزش زبان خارجی، ضمن تشخیص دانشجویان مضطرب که نمودهای ظاهری ازقبیل لرزش دست، لرزش صدا، عدم تمرکز و رنگ‌پریدگی

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

دارند، با ایجاد فضایی مناسب، اضطراب دانشجویان را کاهش دهند. استادان می‌تواند دانشجویان مضطرب را به شرکت در فعالیت‌های کلاس ترغیب کنند و با بزرگ جلوه دادن نقاط قوت آن‌ها انگیزهٔ پیشرفت هریک را تقویت نمایند و از این طریق اضطراب آن‌ها را کاهش دهند. همچنین، با توجه به اینکه هوش هیجانی بالا در مهار و کاهش اضطراب نقش مؤثر دارد و می‌تواند در پیشگیری از عوارض منفی و مخرب فردی و اجتماعی ناشی از استرس و اضطراب تأثیر بسزایی داشته باشد، درپایان به مسئولان تعلیم و تربیت پیشنهاد می‌کنیم که با ایجاد کارگاه‌هایی درزمینهٔ هوش هیجانی و تقویت انگیزهٔ پیشرفت، زمینهٔ لازم را برای موفقیت آن‌ها در یادگیری زبان خارجی فراهم کنند.

۷. پی‌نوشت‌ها

1. Ryan
2. achievement motivation
3. Murray, H.
4. Slavin, R.E.
5. Gardner, L.
6. Gardner & Smythe
7. foreign language classroom anxiety
8. Horwitz; Horwitze &Cope
9. Pimsleur; Ludwig & Andrew
10. Chastain
11. emotional intelligence
12. Bar-On
13. Salovey & Mayer
14. Goleman
15. Bell
16. Boussiakou et al.
17. Hermans
18. foreign language classroom anxiety scale
19. Matsuda-Gobel
20. Gorsuch
21. Lushene
22. Vagg
23. Jacobs
24. Pekrun

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

۸. منابع

- ابوالقاسمی، عباس، اسدی مقدم، عزیزه، نجاریان، بهمن و حسین شکرکن (١٣٧٥). «اضطراب امتحان، علل، سنجش و درمان». ***مجلهٔ پژوهش‌های روان‌شناختی***. د ٥. ش ٣ و ٤. صص ٨٢- ٩٧.
- بیابانگرد، اسماعیل (١٣٨٤). «رابطهٔ میان عزت نفس، انگیزهٔ پیشرفت و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان‌های تهران». ***مجلهٔ مطالعات روان‌شناسی دانشکدهٔ علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهرا***. د ١. ش ٤ و ٥. صص ١٣١- ١٤٤.
- پناهی شهری، محمود (١٣٧٢) ***بررسی مقدماتی روایی، اعتبار و نرم‌یابی سیاههٔ اضطراب حالت- صفت اشپیلبرگر***. پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- حسینی فاطمی، آذر، پیش‌قدم، رضا و صفورا ناوری (١٣٨٩). «تأثیر و نقش کلاس‌های آموزش زبان انگلیسی در افزایش هوش هیجانی و سازه‌های مربوط». ***مجلهٔ مطالعات زبان و ترجمه***. ش ١. صص ١- ١٦.
- خدایاری فرد، محمد، چشمه‌نوشی، میترا، رحیمی‌نژاد، عباس و حجت‌الله فراهانی (١٣٩٠). «اثربخشی آموزش مؤلفه‌های هوش هیجانی بر سازگاری اجتماعی و صمیمیت اجتماعی». ***مجلهٔ روان‌شناسی***. س ١٥. ش ٤. صص ٣٥٤- ٣٦٨.
- سموعی، راحله (١٣٨٢). ***هنجاریابی آزمون هوش هیجانی***. تهران: روان‌شناسی سینا.
- عبدالله‌زاده، اسماعیل و مصطفی پاپی (١٣٨٨). «سیستم خودهای انگیزشی زبان دوم، اضطراب زبان دوم و رفتار واکنشی میان فراگیران ایرانی زبان انگلیسی». ***مجلهٔ فناوری آموزش***. س ٣. ش ٣. صص ١٩٤- ٢٠٣.
- غفارثمر، رضا و محسن شیرازی‌زاده (١٣٩٠). «ارتباط بین کمال‌گرایی، اضطراب و دست‌یافت مهارت خواندن در انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی: مطالعه‌ای در روان‌شناسی یادگیری زبان». ***فصلنامهٔ پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی (جستارهای زبانی)***. د ٢. ش ١. صص ١- ١٩.
- غفاری، ابوالفضل و فاطمه ارفع بلوچی (١٣٩٠). «رابطهٔ انگیزش پیشرفت و خودپندارهٔ تحصیلی با اضطراب امتحان در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد». ***پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره***. دانشگاه فردوسی مشهد. س ١. ش ٢. صص

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

۱۲۱- ۱۳٦.

- کیانی، غلامرضا، موسوی، سید ایمان و رضا غفارثمر (۱۳۹۰). «رابطهٔ ویژگی‌های شخصیتی و جنسیت و بی‌میلی به برقراری ارتباط در زبان خارجی». ***فصلنامهٔ پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی***. د ۲. ش ٤ (پیاپی ۸). صص ۱۲۳- ۱٤٤.
- مرادی، علیرضا، چراغی، فرشته و محمدنقی فراهانی (۱۳۸۷). «اثر اضطراب و نحوهٔ ارائهٔ تکالیف بر کارآمدی پردازش و عملکرد عناصر حافظهٔ فعال». ***فصلنامهٔ روان‌شناسی دانشگاه تبریز***. س ۳. ش ۱۱. صص ۸۲- ۱۰۳.
- نوریان، خیرالله، گاسپاریان، خاچاتور، شریف، فرخنده، ذوالعدل، محمد، مقیمی، مسعود و نازآفرین حسینی (۱۳۹۰). «تأثیر آموزش مؤلفه‌های هوش هیجانی بر استرس و اضطراب پزشکان و پرستاران شاغل در بخش‌های مراقبت‌های ویژه». ***ارمغان دانش***. د ۱٦. ش ٥. صص ٤۷۲- ٤۷۹.
- نیسی، سارا و مرتضی یمینی. (۱۳۸۸). «رابطهٔ بین عزت نفس و انگیزهٔ موفقیت و اضطراب کلاس زبان خارجی با عملکرد دانشجویان در درس زبان انگلیسی». ***دستاوردهای روان‌شناختی دانشگاه شهید چمران اهواز***. د ٤. س ۳-۱٦. ش ۲. صص ۱٥۳- ۱٦٦.
- حیدرعلی، هومن و علی عسگری (۱۳۷۹). «تهیه و استاندارد کردن آزمون انگیزهٔ پیشرفت». ***پژوهش‌های روان‌شناختی***. ش ۱۱. صص ۹- ۳۲.

References

- Abdollah Zadeh, E. & M. Papi (2009)." Motivational selves system language. Second language anxiety reaction behavior between Iranian English learners". *Journal of Technology of Education*. No.3. pp. 194-203 [In Persian].
- Abolghasemi, M.; A. Asadi Moghadam; B. Najarian; H. Shekarshekan (1996). "Test anxiety, causes, assessment and treatment". *Psychological Research*. No. 3 & 4. pp. 82-97 [In Persian].
- Abu-Rabia, S. (2004). "Teachers' role, learners' gender differences, and FL anxiety among seventh-grade students studying English as a FL". *Educational Psychology*. Vol. 24. pp. 711- 721.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

- Bar-On, R. (2006). "The Bar-on model of emotional-social intelligence (ESI)". *Psicothema.* Vol. 18. PP. 13- 25.
- Bell, J. & R. Brominck (1998). "Young people in transition, The relationship between homesickness and self disclosure". *Journal of Adolescence.* Vol. 21. pp. 1173- 1182.
- Biabangard, E. (2005)." The relationship between self-estim, achievement motivation, academic progress in high school students in Tehran". *Journal of Psychology, Faculty of Education and Psychology Azahra University*. No. 4 & 5. pp. 131-144 [In Persian].
- Boussiakou, L.G.; Z. Boussiakou & E.C. Kalkani (2008). "Student development using emotional intelligence". *Word Trans Technol Edu*. Vol. 79 (1). PP. 18- 23.
- Chastain, K. (1975). "Affective and ability factors in second language aquisition". *Language Learning*. Vol. 25. pp. 153- 161.
- Gardner, R.C. & P.C. Smythe (1981). "On the development of the attitude/ motivation test battery". *The Canadian Modern Language Review*. Vol. 37. pp. 510- 552.
- Gardner, R.C. & W.E. Lambert (1972). *Attitudes and Motivations in Second Language Learning*. Rowley: Newbury House Publishers.
- Ghafar Samar, R. & M. Shirazi Zadeh (2011)." The relationship between perfectionism, anxiety and reading skills in English as a foreign language: a study in the psychology of learning". *Journal of Language and Literature Learning*". No. 1. pp. 1-19 [In Persian].
- Ghafari, A. & F. Arfa Balochi (2011). "The relationship between academic achievement motivation and self-concept and test anxiety in ma student at Ferdowsi University of Mashhad". *Journal of Research in Clinical Psychology and Counseling*. Ferdowsi University of Mashhad. No. 2. pp. 121-136 [In Persian].
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

- Heidar Ali, H. & A. Asgari (2000). "Preparation and standardized of the achievement motivation test". *Journal of Psychology*. No.6. pp. 9-32 [In Persian].
- Hermans, H. J. M. (1970). "A questionnaire measure of achievement motivation". *Journal of Applied psychology*. vol. 54. PP. 353- 363.
- Horwitz, E.K., Horwitz, M. B & Cope, J. (1986). "Foreign languge classroom anxiety". *The Modern Language Journal*. Vol. 70. PP. 125- 133.
- Hoseini Fatemi, A.; R. Pishghadam; S. Navari (2010). "The impact and role of emotional intelligence in English classes and related structures". *Journal of language and translating studies*. No. 1. pp. 1-16 [In Persian].
- Khodayari Fard, M.; M.Cheshme Noshi; A. Rahimi Nejad & H. Farahani (2011)." The effectiveness of teaching emotional intelligence components of social adjustment and social intimacy". *Journal of psychology*. No. 4. Pp. 354-368 [In Persian].
- Khosro Javid, M. (2002). *Reliability and Validity of Shot Emotional Intelligence in the Teenagers*. M.A. Thesis. Tarbiat Modares University [In Persian].
- Kiani, GH.; S. Mosavi & R. Ghafar Samar (2011). "Personality characteristics and gender in the lack of desire to communicate in a foreign language". *Journal of Language and Comparative Literatures*. No. 4. pp. 123-144 [In Persian].
- MacIntyre, P.D. & R.C. Gardner (1994). "The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language". *Language Learning*. Vol. 44. PP. 283- 305.
- Matsuda, S. & P. Gobel (2001)."Quiet apprehension: Reading and classroom Anxieties". *JALT Journal*. Vol. 23. pp. 227- 247
- Mills, N.; F. Pajares & C. Herron (2006). "A reevaluation of the role of anxiety: Self-efficacy, anxiety, and their relation to reading and listening proficiency". *Foreign Language Annals*. Vol. 39 (2). pp. 229- 276.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

- Moradi, A.; M. Fereshte Cheraghi & T. Farahani (2008). "The effect on anxiety and how to provide processing efficiency and performance of working memory tasks ". *Journal of Psychology of Tabriz University*. No.11. pp. 82-103 [In Persian].
- Nisi, S. & M. Yamin (2009)." The relationship between anxiety and self-esteem and achievement motivation and Anxiety of foreign language classes with the performance of students in English language". *Journal of Psychological Achievement of Ahvaz University*. No.2. pp. 153-166 [In Persian].
- Norian, KH.; KH. Gasparian; F. Sharif; M. Zoladl; M. Moghimi & N. Hoseini (2011). "The effect of emotional intelligence components in the anxiety of doctors and nurses that working in ICU". *Journal of Knowledge*. No. 5. pp. 472-479 [In Persian].
- Panahi Shahri (1993). *A Preliminary Study on the Validity, Reliability, and Soft Navigation Spielberg State-trait Anxiety Inventory*. M.A. Thesis. Tarbiat Modares University, Tehran [In Persian].
- Pekrun, R.; T. Goetz; Anne C. Frenzel; P. Perry Barchfeld & P. Raymond (2011). "Measuring emotions in students' learning and performance: The Achievement Emotions Questionnaire (AEQ)". *Contemporary Educational Psychology*. Vol. 36. pp. 36- 48.
- Pimsleur, P.; M. Ludwig & L.M. Andrew (1962). "Student factors in foreign language learning". *Modern Language Journal*. Vol. 46. pp. 160- 170.
- Ryan, A.M. (2001). "The peer group as a context for the development of youth motivation and achievement". *Child Development* .Vol. 72. pp. 1135- 1150. Retrieved May 8, 2007. From: *http://www.childtrends. org/Files /Child_Trends*.
- Saito, Y. & K. Samimy (1996). "Foreign language anxiety and language performance: A study of learner anxiety in beginning, intermediate and advanced–level college students of Japanese". *Foreign Language Annals*. Vol. 29 (2). PP. 239- 249.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

- Salovey, P. & J. Mayer (1990). "Emotional intelligence". *Imagination, Cognition, and Personality*. Vol. 9 (3). pp. 185- 211.
- Shairi, M. & A. Shemshadi (2005). "Effects of tolerance of ambiguity on the language proficiency of English language learners". *Journal of Shahed University.* No.10. pp. 79-85 [In Persian].
- Slavin, R.E. (1983). *Cooperative Learning*. New York: Longman.
- Spielberger, C.D.; R.L. Gorsuch; R. Lushene; P. Vagg & G.A. RJacobs (1983). "Manual for the state-trait anxiety inventory". Palo Alto, CA. *Consulting Psychologists Press*.
- Wigfield, A.; A. Battle; L.B. Keller & J.S. Eccles (2002). *Biology, Society and Behavior the Development of Sex Differences in Cognition*. Chapter 4. pp. 93- 126.

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-10-12]